

1920 11 ŽEMAIČIŲ KUNIGAİKŠČIO BUTIGEIDŽIO 7-OJO PĖSTININKŲ PULKO PRANEŠIMAS APIE KOVAS PRIE GIEDRAIČIŲ

Iš pranešimų 9 pulko vado paaiškėjo, kad lenkai supa mūsų kairįjį sparną, t. y. 9 pulko barą ir sulig paskutinio pranešimo lenkai veda puolimą link Poželvos¹. 15 valandą pranešta iš 9 pulko, kad II kuopa 9 pulko atsitraukė iš Rukšmanų² ir užėmė barą ant linijos ežero ir fl. Kurski³, II bataliono to paties pulko atsitraukė ant linijos Kemeli-Statkūniški⁴. Tokiu būdu kelias į Poželvą tapo atidengtas. Gavęs šį pranešimą 7 p. pulko vadas pranešė divizijos vadui apie bendrą padėtį. Divizijos vadas nepasitikėdamas jėgomis 9 pulko davė parėdymą 7 pulko vadui išsiųsti vieną batalioną Poželvos link. Sulig šiuo 7 pulk. vadas davė parėdymą 3 bat/aliono/vadui vyr. leit. Balnui nuvykti į m. Šešoli⁵. Radus štabui 9 pulko orientuoto padėjime išvedant žvalgybą ant Poželvos, užimti šį punktą neveluojant ir neužtraukiant žygiavimo. Susirišus su 9 pulku, vesti antpuolį Giedraičių link. Iš dešinės 9 pulkas iš kairės Molėtų grupė, kuri susigrupuos ir vykdys puolimą taip pat Giedraičių link. Pranešimas siųsti skrajojančiu paštu per punktus Zybaly⁶, Rograščizna⁷. Divizijos vado įsakymu įsakyta veikti kaip atskira grupė.

Gavęs šį įsakymą 3 bat. vadas išvyko į Šešolius.

Remdamasis suteiktomis žiniomis vietinių gyventojų, 9 pulko vadas pranešė, kad Poželvoj randasi daug raitelių-lenkų. Be to, dar 28 d. spalio apie 16-17 val. būrelis lenkų raitelių buvo m. Šešolius, kur sulig žmonių pranešimų buvo paimti 3 mūsų raiteliai.

7 p/pulko/ 3 bat/aliono/vadui apie visa tai pranešti.

7 p/ėstininkų/ pulko vadas įsakymu divizijos vado pranešė 9 pulko vadui 28-X apie 19 val., kad jisai trauktųsi ir koncentruotųsi rajone m. Šešole dėl bendro veikimo su 3 bat. 7 pulko.

Taip pat įsakė vietinei komendantūrai su visu jos turtu vykti į Ukmergę, palikus visus rikiuotės kareivius su karininku ant plento Jačiūnų⁸ kaime, kur saugojimui užimti kelius einančius nuo m. Šešolių į plentą ir vadui eskadrono įsakė žvalgyti Ukmergės plentą.

Vėliau apie valandą 23,3 bataliono vadas pranešė, kad m. Šešolių užėmė ir stato apsaugą budria žvalgyba Poželvos link.

Žvalgai pranešė įvairiai: vieni pranešė, kad Poželvoj randasi pulkas lenkų raitelių, kiti kad eskadronas. Apsvarstęs padėtį, bataliono vadas nusprendė naktį atakuoti išskvirtuotus Poželvoje raitelius, dėl to įsakė batalionui kovos tvarkoje žygiuoti per Mateikiškius-Rozališkius Poželvos link. Užėmus Rozališki⁹, tapo atskirti keliai, vedantieji iš kitų /vietų/ į Poželvą. Apėjimu paimta Poželva, bet prieš nerasta. Tuomet 3 bataliono vadas pasiuntė vieną kuopą Giedraičių link. Apie 8 val. tą pačią dieną Bikonų miške¹⁰ užklupo lenkų eskadroną 13 pulkas, kur durtuvų ataka kaimas tapo paimtas, 8-tai kuopai įsakyta žygiuoti pirmyn, o 9-tai - pastiprinti grandinę 8 kuopos ydant tokiu būdu pailginus barą. Bikancuose¹¹ paimta 70 arklių ir 7 lenkai nelaisvėn.

¹ Lietuvos kariuomenėje iš pradžių buvo naudojami seni rusų žemėlapiai, ir dėl to šiame dokumente jais remiantis surašyti sulenkinti ar surusinti vietovių pavadinimai. Poželva šiuo metu vad. Paželvė

² Rukšmanai - Ruškonys

³ Fl. Kurski - Kursko palivarkas

⁴ Kemeli - Kiemeliai; Slatkūniški - Statkūniškis

⁵ Šešoli, Šešuole - Šešuoliai

⁶ Zybaly - Zibalai

⁷ Rograščizna - Ragaunė

⁸ Jačiūnai - Jačionys

⁹ Rozališki - Razališkiai

¹⁰ Bikonų miškas - Bikonių miškas

¹¹ Bikancuose - Bikonyse

Lenkai, patėmyję mūsų nedideles jėgas, ryžosi atimti užgrobtą turtą ir ėmė mus supti iš dešinės ir kairės. Kadangi iš dešinės ir kairės mus nieko nebuvo, todėl prisėjo mums trauktis Poželvos link. Po to 3 bat. apsistojo Paškancuose¹² kur užėmė visus kelius, vedančius į Ukmergę, /ir/ nutarė laukti tolimesnio įsakymo.

Vėliau 7 pulko vadas 30 d. 11 v. pranešė, kad divizijos vadas įsakė 7 valandą 31 d. visom grupėm užimti prieš antpuolinį padėjimą ir 7.30 v/alandą/visiems pradėti antpuoli... pranešė, kad pirmas batalionas demonstruos puolimą virš minėtų grupių. Ant Maišelių, Jodiškių. Į rajoną Poželvos grupės iš Ukmergės išvyko būrys 5 baterijos. Būrys gi 6 baterijos apšaudinės lenkų užpakali srityje Ribikance¹³, Karolince¹⁴, Šupeni¹⁵. Kartu su šiuo pasiuntė operatyvinį pulkui įsakymą orientavimuisi bendro stovio.

Atvykus batalionui 2 pulko 3 bat. vadas nutarė sąryšyje su 2 pulku tęsti puolimą toliau. Susitarė išeiti 20 val. 30/X.3 bat. 7 pulko turėjo žygiuoti keliu Semeniški¹⁶ -Poželva - Giedraičiai. 3 bat. 2 pulko keliu Mateikiški - Karoliški - Lelekancy¹⁷. Iš žvalgų pranešimų paaiškėjo, kad priešas apie du eskadronų apsistojo Poželvoj ir išstatė užtvaras ant kelių Poželva - Nydoki - Skoly¹⁸. Sulyg sutarties batalionas 7 pulko išvyko paskirtą valandą ir apie 22 val. užėmė k. Skoly kur sužinojo, jog Poželvoj lenkų nebėr ir pasitraukė Giedraičių link pranešęs apie tai bat. 2 pulko. Priėjęs prie Vw. Lowmiany¹⁹, rado lenkų sargybą kurią visai užpuolė ant užvoros ir išvaikė priešą užėmė kaimą. Kad nedavus laiko priešui susikongcentruoti 3 bat. vadas įsakė forsiruotu maršu eiti pirmyn ir atakoti kaimą Bastūnų kur buvo iškvartuoti 2 lenkų eskadronai, iš kurių vienas kulkosvaidininkai.

Po 1/2 val. mūšio kaimas tapo mūsų apsuptas ir paimtas su visa jų gurguole ir arkliais. Kai/p/ pasirodo prie Bastūnų buvo iškvartuoti 7 eskadronai. Pavojų pajutę ėmė smarkiai iš apėjimų pulti ir supti batalioną. Kadangi b/atalio/nas 2 pulko paskirtą valandą neišvyko ir laiku nepribuvo. Todėl b-nai 7 pulko priversti buvo trauktis. Čia priešas pasinaudojo spėjimu atkirto mums kelią ir bat-nas palikdamas visą grobį lenkams prasimušęs atsitraukė ant Bikancų link kur ir apsistojo iki rytui.

Sulig operatyvio įsakymo 6 bat. atvyko į dv/ara/ Šešolius apšaudymui prieš vadai eskadrono sukongcentravo savo eskadroną rajone Oljanų²⁰. 2-as batalionas tęsė sustiprintą žvalgybą.

9 pulkas 3 bat. 7 p. 2 pulkas ir Malėtų²¹ grupė darė antpuolį ant Giedraičių kuopos to bataliono ligo 7 val. paėmė išeinamąją puolimui vietą.

2 kuopa liko prie bat-no štabo atsargoj. Mūšyje dalyvavo 1 ir 3 kuopos. 2 batalionas 8 val. pradėjo puolimą nuo linijos Oljany, Šešolki²², Šešuole. 12 val. užėmė su mūšiu frontą Jodiški, Orliki²³, bet padidėjus lenkų jėgoms iš rezervo kontrantpuoliu jų mūsiškiai priversti buvo atsitraukti ant linijos Pajuodze Gaidelė²⁴. Ant nakties kuopos bataliono atsitraukė ant linijo/s/ Oljany, Šešolka, Šešoli.

¹² Paškancuose - Paškonyse

¹³ Ribikance - Ribikonys

¹⁴ Korolince- Karališkiai

¹⁵ Šupeni - Šupėniai.

¹⁶ Semeniški - Semeniškiai

¹⁷ Lelekancy - Lelekonys

¹⁸ Nydoki - Lyduokiai; Skoly - Skuoliai

¹⁹ Lowmiany - Laumėnai

²⁰ Oljanai - Alionys

²¹ Malėtai - Molėtai.

²² Šešolki - Šešuolėliai.

²³ Orliki - Ališkiai.

²⁴ Pajuodze - Pajuodžiai; Gaidelė - Gaideliai.

Iš mūsų pusės buvo sekanti nuostoliai. Sunkiai sužeistas ir pateko nelaisvėn I kuopos/ vadas Olgilas. 6 nukauti, 5 sužeisti, 35 pateko belaisvėn iš kurių 6 sužeisti, 29 dingo be žinios, 4 pabėgo ir 4 peršalo. 7 kuopos vadui ltn. Černiui buvo įsakyta pasiūsti 1 būrį į kaimą Bojary²⁵ dėl išstatymo sargybos į saugojimo dešinio sparno to bat/aliono/.

3 bat/alionas/ 7 pulko vykdant Įsakymą ėjo link Giedraičių. Atvykęs 3 bat. į dv/ara/ Šupėnių ir radęs 9 p. I bat. vedant antpuolį susijungęs su 9 i 2 pulkais žygiavo link Bekupių²⁶ dv/aro/. Priešas metėsi kontr. atakon ir privertė netvarkoj trauktis. Tuomet 3 b. 7 p. vadas atidengė stiprią ugnį ir tokiu būdu sulaukė prieš antpuolį ir privertė juos trauktis atgal.

3 bat. 7 p. susimaišęs su Malėtų grupe visu frontu pasistūmė pirmyn ir po mūsų buvo užimti Giedraičiai.

(Iš: Lietuvos istorijos straipsnių ir dokumentų rinkinys. Vilnius, 1999, p. 456-458)

²⁵ *Bojary*- Bajorai.

²⁶ *Bekupių* - Bekupės